

Милан Јовановић*

Факултет политичких наука, Универзитет у Београду

ЖИВОТНИ КРУГОВИ ЖИКЕ ЂУРИЋА**

Живојин Ђурић је био угледни члан наше академске заједнице, научни саветник и директор Института за политичке студије. Зато је неопходно да се сетимо његовог живота и дела, бранећи се од заборављања у времену пред нама.

Није захвално у оваквим поводима сажимати живот и рад некога са ким сам друговао и сарађивао четири деценије. Сада када је то прекинуто Ђурићевим изненадним одласком, чини ми се да се сав живот мог пријатеља одвијао у три круга.

Први круг омеђава Неготинска Крајина: Његов Штубик, питомо и лепо село у којем је рођен фебруара 1954. године, више него оближњи Неготин у којем је завршио основно и средње школско образовање. Рођен је у скромној и часној породици, уживао је у статусу мезимца и јединца. Родитељска љубав и подршка увек су му били снажан ослонац у животу и каријери. Свако ко је друговао са Жиком или бар и једном био са с њим у посети Штубику одмах је видео његову везаност за оца, мајку, родбину – и његову огромну захвалност за подршку коју су му пружили у животу и школовању.

Васпитање у народном духу и вредностима породичног живота и краја у којем је поникао и провео младост трајно ће обележити његов карактер и основно поље интересовања у науци. Надахнути примери историје, књижевности и традиције Крајине, као и повезаност са породицом из које је поникао обликовала су и развила снажан осећај локалпатриотизма. Породица у којој је стасао и средина у којој се образовао суштински су биле његово природно окружење у којем се једино осећао сигурним, опуштеним и задовољним. Њему је синоним за предах од рада увек био Штубик. То је био круг који га је испуњавао, релаксирао, место у којем је обнављавао енергију.

* milan.jovanovic@fpn.bg.ac.rs

** Стилизовани текст прочитан на комеморацији поводом смрти Живојина Ђурића у Дому омладине Београда, 14. децембра 2022.

Други животни круг Жике Ђурића омеђила је његова професионална каријера. Дипломирао је на Факултету политичких наука. Магистрирао је на истом факултету 1992. године, а две године касније докторирао на тему народне суверености Србије средином 19. века под менторством омиљеног професора Мирослава Ђорђевића. Запослио се у Институту за политичке студије 1980. године и са прекидом служења војног рока у њему остао читав радни век. Одмах по докторирању биран је за научног сарадника. Звање вишег научног сарадника стиче 2002. године, а од 2008. године је у звању научног саветника. Жика је стекао и наставничка звања – биран је за професора на универзитетима Мегатренд и Факултету за дипломатију и безбедност на којима је краће време изводио наставу. Педагошка активност му није била примарна, приоритети су превасходно били везани за Институт за политичке студије. Низ података сведочи о уредном каријерном путу, али не показује суштину.

Основно поље његовог истраживачког интересовања била је и остала политичка историја, посебно новија политичка историја. Његови радови посвећени су неким „белинама” у нашој историографији, процесима и актерима који су због политичке и научне индолентности, а најчешће због обоје, остајали ван главних праваца историографских студија. Теме његових радова показују широк спектар политиколошких феномена које је обрађивао онако како су то захтевале обавезе пројеката на којим је учествовао. А учествовао је на свим научним пројектима који су се последњих деценија реализовали у Институту, прошавши све етапе од сарадника до руководиоца пројеката.

Колико сам могао пронаћи за ову прилику иза њега је остало 16 монографија што самосталних и коауторских и преко 80 чланака објављених у научним часописима, зборницима са домаћих и међународних конференција. Ове сувопарне чињенице само су груба скица једне дуготрајне и плодотворне каријере истраживача у пољу политикологије која несумњиво заслужује детаљно сређену библиографију што ће, верујем, бити ускоро урађено.

Жика је дошао на чело Института за политичке студије 1992. године. Онда када је институцији у којој су многи од нас почели свој рад у пољу науке било намењено гашење. Са петнаестак запослених од којих тек два-три у научним звањима, у вртлогу промена, економске кризе, разбијања државе, прекидом веза са матичном кућом, Факултетом за политичке науке над коју се и саму надвила сенка нестанка, онда када су и велика имена која су словила за осниваче Института дигла руке од те институције, он долази на челну позицију уз очекивања са стране да пре буде онај који ће „угасити светло и закључати врата”, него што ће успети да сачува статус истраживачке установе и опстанак у пољу друштвених наука које су увек последња брига. Снагу те претње потврђује чињеница да је братски ООУР,

Институт за међународне студије, престао да постоји што свакако није био охрабрујући подстицај.

У таквом неповољном окружењу Жика Ђурић започиње битку са равнодушношћу администрације, незаинтересованошћу колега, опструкцијама разне врсте. Водио ју је дуго и упорно три деценије. Требало је опстати и обезбедити средства за рад, сачувати статус научне установе када је социјална ситуација у друштву и држави диктирала реално много дужу листу ургентних приоритета. Упорношћу и вештином да окупи све који могу да помогну, да нађе пут до центара где се одлучује, да буде саслушан, да објасни, предложи, образложи, Институт је добио прилику коју је умешно искористио. Прошле су бројне владе, министри, државни секретари, закони... Све су то стресни тренуци за институције и појединце који у њима раде.

Са визијом Института као централне установе у пољу политиколошких истраживања, Жика је временом градио извесност опстанка и перспективу развоја. Институт је постао централно поље у животу, други дом и друга породица, са истим степеном посвећености. Ништа Жики Ђурића није спречавало у том науку – ни када се није најбоље пролазило на конкурсима за пројекте, ни када није било разумевања за запошљавање нових истраживача, ни када није било пара за публикације, ни када су нас у процесу пљачкашке приватизације претворили у расељена лица.

Данас је под окриљем Института више од 70 истраживача у разним звањима. Кроз Институт је прошло неколико десетина истраживача који су наставили ангажман у другим академским институцијама, институтима и факултетима. Већина су политиколози, али има ту правника, филозофа, демографа, историчара, чиме се показује отвореност за мултидисциплинарни приступ тако својствен савременим истраживањима политике. Све њих је ангажовао Жика, усмеравао, храбрио и подстицао. Под његовим вођством Институт је успео да постане издавач осам категорисаних научних часописа. Претраживачи сведоче да у библиотечким фондовима за тих 30 година директоровања са његовим именом у заглављу као издавача и уредника има преко 350 научних публикација, студија, зборника, монографија. Успостављена је сарадња са истраживачким и високошколским установама из Русије, Француске. Овако поређане чињенице не показују колики је труд требало учинити да се то постигне. Гледано са стране, делује једноставно и обично, али ми који смо у том послу знамо колико се препрека морало прескочити да се то оствари, колико енергије, умешности, живота у крајњој линији, за то треба потрошити.

Антимондијалиста и антиглобалиста био би његов политички и идеолошки профил, ако бих хтео да у овим тренуцима будем политички коректан. Али важније ми је да будем тачан. Жика Ђурић је био доследни

српски националиста, суверениста и патриота. У томе није било острашћености и још мање искључивости. Напротив, сарађивао је са свима и градио позицију Института као отворене куће за рад, сарадњу, истраживање и издаваштво са истраживачима дијаметралних теоријских и политичких позиција. Смисао да окупља, повезује, помаже, коју је као човек поседовао, а као управљач временом усавршио, претворили су Институт у неку врсту сигурне куће за бројне истраживаче.

Они који су били у немилости од ове или оне политике, из разних разлога изгурани на маргине и спутавани у својим матичним институцијама, који су остајали без посла, налазили су место у Институту, простор на пројектима и часописима. Велика енергија, дебели живци, искрена посвећеност, потпуна преданост требали су да се све то постигне. Кибицерима са стране то је изгледало лако. Критичарима исто. Онима који нису радили посао који је обављао Жика то се чинило нормалним, уобичајеним, оним што би свако могао и умео. Гунђало се – што ће толико часописа, зборника, скупова, што толики број истраживача, чекало када ће то пропасти. Али то је како видимо расло и усталило се и формирало респектабилну слику Института у академској јавности. Није тражио признања, заслуге, похвале и гратификације, али су га погађали закерања и подметања. Уместо да са искуством буде отпорнији, постајао је рањивији. Био је велики емотивац и сваки трач, неосновану критику, везану за институцију и посао све је теже подносио. Посебно када су долазиле од људи којима је помагао. А помогао није само ономе ко није питао.

Трећи круг најважнији у Жикином животу чиниле су супруга Дана и кћерке Милена и Александра. Непрестано је бринуо над њима као супруг и отац. Заузврат окруживан је узвраћеном пажњом, бригом и љубављу, мажен и пажен породичном к'о родитељском бригом, успевао је да се носи са радним изазовима и уобичајеним болестима које носе године. Додатни полет су дали унуци Петар и Растко. Без те подршке Жика не би био успешан ни на професионалном плану. Судбина је изненадно затворила ова три животна круга нашег колеге, у петак 2. децембра после недуге борбе са болешћу.

У родном крају, у Штубику, сахраном на месту које је посебно волео, поред хумки оних који је безмерно поштовао, затворен је први круг. Институт је остао без врсног дугогодишњег истраживача и директора, чиме је затворен професионални круг. Велики је то губитак за породицу и родбину, али знам да ће они трајно чувати сећање на Жику као благог и увиђавног, доброг човека. Институције су мање осећајне, таква је природа тих организама, али верујем да ће Институт у деликатном тренутку, завршетком једне ере, наћи прави пут из транзиције, онога што та ружна реч значи, и наставити са развојем. То ће бити најбоље сећање и захвалност за уложени труд и развој вишедеценијског директора који се слободно може сматрати и његовим оснивачем.

И на крају нешто потпуно лично. Дошао сам у Институт годину дана после Жике Ђурића када је он био у војсци. Радни путеви су нам се брзо разишли, али смо око Института друговали све ове деценије и сарађивали и пријатељевали. Последњу годину, пре болести за коју сам као и већина вас веровао да ће је онај који је међу нама водио најздравији начин живота пребродити, стално се враћао идеји да после пензионисања време проводи у Штубику. На наговарање да то реализује одмах, одговарао је да само жели да види још три ствари. Да направи виноград са братом што је започео. Да покрене иницијативу да Институт добије статус институције од националног значаја. Да види Александрину диплому медицинског факултета. Али животна прича је затворила кругове пре остварења ових племенитих жеља. Породица је је остала без супруга, оца, таста деде, фамилија без доброг и поузданог рођака.

Кћерка Александра ће за неки месец бити дипломирани лекар. Институт ће наставити својим путем. Виноград ће идуће године дати први род. И од учињеног и од жељеног остало је само мало вина на дну чаше, тек толико да се гроб прелије, написао је Андрић. Верујем да ће наш Жика радити као скромни слуга у врту Господњем пре као какав узоран шеф подрума него виноградар. Нама, пријатељима и сарадницима, остаће сећања на благог човека спремног да помогне, и празнина као и увек када нас напусте такви као што је био Живојин Ђурић – Жика.

